

Innledning

Fylkesstyret i Utdanningsforbundet Vestfold har behandlet saken om fellesskoleutvalget i fylkesstyremøte 24 mars 2026. Det ble bedt om innspill fra lokallagene i forkant av fylkesstyremøtet. Fellesskolen har også vært tema på ulike skoleringer av tillitsvalgte på både kommunalt og fylkeskommunalt nivå. Målet med diskusjonene i de ulike foraene var å få tak i medlemsstemmen. Disse innspillene sammen med diskusjoner i fylkesstyret, danner grunnlaget for denne uttalelsen.

1. Hvilke trekk ved samfunnsutviklingen utfordrer skolen i årene som kommer?

Skolen står overfor et samfunn i rask og til dels uforutsigbar endring. Digitalisering, kunstig intelligens og et stadig mer fragmentert informasjonslandskap utfordrer både læring, vurdering og skolens dannelsesoppdrag. Samtidig er det økende usikkerhet knyttet til hvilke kompetanser framtidens arbeids- og samfunnsliv faktisk vil etterspørre.

En tydelig utvikling er økt individualisering og rettighetsfokus, der fellesskapets rammer utfordres av forventninger om individuell tilpasning uten tilsvarende styrking av ressurser. Dette har bidratt til at skolen i økende grad pålegges ansvar som tidligere lå hos hjem og andre deler av samfunnet.

De siste årene har ulikhetene i ressurstilgang og kvalitet blitt større mellom skoler og ulike kommuner, noe som utfordrer prinsippet om likeverdig opplæring. Samtidig rapporteres det om svekket utholdenhet, konsentrasjon og robusthet blant barn og unge, forsterket av skjermbruk, sosiale medier og et høyt prestasjonspress.

Rekruttering til læreryrket er også en betydelig utfordring. Arbeidsbelastning, forventningspress og manglende støttefunksjoner gjør det krevende å sikre god rekruttering av lærere i fremtiden.

2. Hvordan bør skolen utvikles for å håndtere krav og forventninger?

Skolen må gis rammer som gjør det mulig å konsentrere seg om sitt kjerneoppdrag: opplæring, danning og å sikre en trygg skolehverdag for alle elever. Det er behov for en tydeligere avgrensning av skolens ansvar, slik at forventninger står i forhold til tilgjengelige ressurser.

Lærerrollen må styrkes gjennom økt tillit, profesjonelt handlingsrom og redusert byråkrati. Mindre tid til dokumentasjon, testing og rapportering vil frigjøre kapasitet til undervisning, relasjonsbygging og faglig utvikling. Lærere må gis reell mulighet til å være tydelige, autoritative og trygge ledere i klasserommet.

Videre må ressursene styrkes nærmest elevene. Tid til den enkelte elev er avgjørende for både læring og trivsel. Økt lærertetthet og et styrket lag rundt eleven – med relevante yrkesgrupper – er nødvendig for å møte elevenes sammensatte behov på en god og helhetlig måte.

Kompetanseutvikling må prioriteres systematisk. Skolen trenger tid og rom for faglig ajourføring, videreutdanning og profesjonsfellesskap, samt bedre oppfølging og veiledning av nyutdannede lærere.

3. Hva trenger barn og unge å lære for å kunne leve gode liv i framtidens samfunn – og hva er skolens ansvar?

Barn og unge trenger et solid fundament av grunnleggende ferdigheter: lesing, skriving og regning, muntlige og digitale ferdigheter. Dette er forutsetninger for videre læring, deltakelse i samfunnet og muligheten til å bli «gagns menneske».

Samtidig er det avgjørende at skolen bidrar til utvikling av kritisk tenkning og dømmekraft. Elever må lære å vurdere informasjon, skille fakta fra påvirkning og forstå hvordan teknologi, kunstig intelligens og sosiale medier påvirker både individ og samfunn.

Sosial kompetanse og evne til å inngå i fellesskap er like viktig som faglig kunnskap. Elever må lære samarbeid, empati, respekt og demokratiske ferdigheter. I et samfunn preget av høyt tempo og prestasjonspress trenger barn og unge også å utvikle robusthet: evne til å håndtere motgang, stå i krav over tid og erfare at mestring ofte forutsetter feil og øvelse.

Skolen har ansvar for opplæring, like muligheter og en trygg skolehverdag, men dette ansvaret må forstås som et delt ansvar i samarbeid med hjemmet.

4. Hva må kjennetegne en moderne fellesskole for at alle elever skal lykkes og oppleve tilhørighet?

En moderne fellesskole må være tydelig forankret i verdiene solidaritet, likhet og demokrati. Den må være et sted der barn og unge møtes på tvers av sosial, kulturell og økonomisk bakgrunn, og der fellesskapet holdes sterkere enn presset mot individualisering og segregering.

For å lykkes med dette må fellesskolen ha tilstrekkelige ressurser. Elever må møtes av trygge, kompetente voksne som har tid til å se dem, bygge relasjoner og stille realistiske, men tydelige forventninger.

Samtidig må fellesskolen romme variasjon. Ulike elever trenger ulike tilnærminger, og skolen må tilby fleksible løsninger innenfor fellesskapets rammer. Dette kan gjøres gjennom blant annet mer praktiske og yrkesrettede tilnærminger, alternative opplæringsarenaer og differensierte læringsformer, uten at dette fører til sortering eller utenforskap.

Den offentlige fellesskolen må være det naturlige førstevalget for alle.

5. Hvilke endringer i innhold, omfang og organisering er nødvendige for å ruste elevene for fremtiden?

Det er behov for en tydeligere prioritering av innholdet i skolen. Praktisk-estetiske fag må styrkes, og teorifagene kan noen ganger i større grad knyttes til praktisk anvendelse. Dette forutsetter tilstrekkelig finansiering, riktig utstyr og lærere med riktig og god kompetanse.

Læreplanene og omfanget av undervisningen må stå i rimelig forhold til det som faktisk skal læres. Kontinuerlige reformer og hyppige omlegginger skaper lite varig forbedring; erfaring tilsier at skolen har behov for stabilitet, faglig forankring og langsiktig planlegging.

Organiseringen av skolen må i større grad rette ressursene mot klasserommet og elevene. Lærere må få bruke tiden sin på undervisning og pedagogisk arbeid, mens andre yrkesgrupper bidrar med sin spesialiserte kompetanse der det er nødvendig.

For å sikre et likeverdig skoletilbud på tvers av landet, bør det vurderes sterkere nasjonal styring gjennom normer og rammer. Dagens store kommunale forskjeller utfordrer prinsippet om en fellesskole for alle.